

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «БОБРИНЕЦЬКИЙ АГРАРНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІМ. В. ПОРИКА
БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»**

галузь знань	20 Аграрні науки та продовольство
спеціальність	201 Агрономія
кваліфікація	фаховий молодший бакалавр з агрономії
відділення	Агрономія та землевпорядкування

2025-2026 навчальний рік

Програма навчальної дисципліни «Економіка сільського господарства» (ОК 18) для здобувачів фахової передвищої освіти за спеціальністю 201 Агронімія кваліфікації «фаховий молодший бакалавр з агрономії». – Бобринець: ВСП «Бобринецький АФК ім. В. Порика БНАУ», 2026. – 28 с.

Укладач: Т. А. Давигора – викладач економічних дисциплін, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії

Програму схвалено на засіданні циклової комісії спеціальності Н1 Агронімія

Протокол № 6 від 23.01. 2026 р.

Голова циклової комісії

Вікторія МУЗИКА

Схвалено методичною радою ВСП «Бобринецький АФК ім. В. Порика БНАУ»

Протокол № 5 від 26.01. 2026 р.

Голова методичної ради

Тетяна БОНДАРЄВСЬКА

© Давигора Т. А., 2026 рік

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»	5
3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	6
4. СФОРМОВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	6
5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»	7
6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	16
7. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	17
7.1. Лекції	17
7.2. Практичні заняття	21
7.3. Семінарські заняття	22
7.4. Самостійна робота	23
8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	25
9. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	25
10. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	26
11. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	26
12. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	27
13. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	27

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом на 2025-2026 навчальний рік, на вивчення дисципліни «ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА» (ОК 18) для денної форми навчання виділено всього 120 академічних годин (4 кредити ECTS), з них аудиторних – 80 годин (лекції – 50 годин, практичні заняття - 20 годин, семінарські заняття – 10 годин), самостійне вивчення – 30 годин

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці:

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів відповідних ECTS – 4	Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство	Обов'язкова
Розділів – 4	Спеціальність 201 Агрономія	Рік підготовки 3-й
Змістових розділів – 4		Семестр 6-й
Загальна кількість годин - 120		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 8 годин самостійної роботи здобувача освіти –4 години	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Лекції 50 годин
		Практичні заняття 20 годин
		Семінарські заняття 10 годин
		Самостійна робота 30 годин
		Вид контролю: диференційований залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»

Метою викладання освітнього компоненту ОК18 є вивчення теоретичних основ і практичних форм функціонування підприємства як основної структурної ланки економіки, питання ефективного використання виробничих ресурсів на основі інноваційно-інвестиційної діяльності, формування фінансово-економічних результатів і обґрунтування заходів щодо підвищення ефективності аграрного виробництва, а також механізмів взаємодії суб'єктів економічної діяльності.

Вивчаючи виробничі відносини, економіка сільськогосподарського виробництва має враховувати постійні зміни в розвитку продуктивних сил, організації, техніці й технології виробництва, виявляти застарілі форми господарства та неефективні методи господарювання і пропонувати нові, визначати ефективність застосування тих чи інших засобів виробництва і трудових ресурсів, технічних, агротехнічних, зоотехнічних, комплексно-меліоративних, природоохоронних та інших заходів, перспективи розвитку сільськогосподарського виробництва.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- шляхи і способи вдосконалення економічних методів господарювання в умовах ринкових відносин, раціонального використання землі, виробничих і трудових ресурсів;
- способи вдосконалення інтенсифікації виробництва, спеціалізації, кооперації та інтеграції підприємств АПК, розвитку товарно-грошових відносин;

уміти:

- визначати показники економічної ефективності та використання землі, трудових ресурсів, виробничих фондів, спеціалізації та інтенсифікації аграрного виробництва; необхідні оборотні та необоротні активи для підприємства;
- здійснювати аналіз та оцінювання ефективності використання основних засобів;
- проводити аналіз рівня забезпечення оборотними активами підприємства;
- здійснювати розрахунок показників економічної ефективності, визначати ефективність окремих видів фінансових інвестицій, обґрунтовувати економічну доцільність оновлення та розробки нової продукції підприємства;
- розраховувати виробничу потужність підприємства для різних типів виробництв; обчислювати показники використання виробничої потужності підприємства, вживати заходів, направлених на підвищення її економічної ефективності;
- аналізувати роботу підприємства за показниками витрат; розраховувати виробничу собівартість виробленої та реалізованої продукції, робіт і послуг; діагностувати вплив цінкових і нецінкових

- факторів на поведінку витрат; вживати заходів з мінімізації витрат;
- розраховувати середні ціни реалізації сільськогосподарської продукції та її залежність від якості;
 - визначати показники прибутковості підприємства, рівень рентабельності виробництва, виявляти резерви та шляхи підвищення ефективності виробництва

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Предметом навчальної дисципліни «Економіка сільського господарства» є вивчення теорії та практики господарювання на рівні підприємства; конкретних форм і методів господарювання, принципів формування й використання виробничого потенціалу; взаємодії всіх видів ресурсів для отримання максимального прибутку.

Міждисциплінарні зв'язки: «Економічна теорія», «Організація і планування діяльності аграрних формувань», «Основи бухгалтерського обліку і фінансування», «Технологія виробництва продукції рослинництва», «Технологія зберігання і переробки сільськогосподарської продукції».

4. СФОРМОВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Сформовані компетентності

Символ компетентності	Сформована компетентність
Загальні компетентності	
ЗК3	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК5	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК6	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
Спеціальні компетентності	
СК1	Здатність використовувати базові знання з фахових дисциплін у професійній діяльності.
СК7	Здатність застосовувати в процесах виробництва, переробки і зберігання інноваційно новітні прийоми, заходи, засоби для отримання високоякісної, екологічно безпечної, ринково привабливої сільськогосподарської продукції.

СК11	Здатність прогнозувати можливості реалізації сільськогосподарської продукції в умовах існуючого ринкового середовища.
------	---

Результати навчання

Символ результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми	Результати навчання з дисципліни
РН1	Застосовувати всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання для розв'язання практичних ситуацій у сфері агрономії.
РН4	Опановувати нові методи і технології, впроваджувати інноваційні принципи і методи для підвищення ефективності виробничої діяльності в агрономії.
РН6	Виявляти та вирішувати виробничі проблеми з урахуванням зональних умов, а також технологічних, правових, економічних, екологічних та етичних аспектів.
РН10	Визначати вартісну оцінку основних виробничих ресурсів господарства
РН15	Планувати, аналізувати, контролювати й оцінювати власну роботу та роботу інших осіб у сфері агрономії та сільськогосподарського виробництва

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»

Загальний обсяг навчального часу, відведеного на вивчення дисципліни складає 120 годин, у тому числі: 50 годин лекцій, 20 годин практичних занять, 10 годин – семінарські заняття, 30 годин - самостійне вивчення.

Програму дисципліни поділено на чотири розділи. Поточний контроль охоплює оцінювання наступних результатів: відповіді (виступи) на аудиторних заняттях; результати виконання практичних робіт; результати виконання та захисту семінарських завдань та самостійної роботи здобувача; у разі змішаної (дистанційної) форми навчання – відповіді під час занять у дистанційному режимі (на форумах, у чатах, через Zoom, Google Meet, тощо)

Також засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

Підсумковий контроль передбачає диференційований залік.

РОЗДІЛ 1. ПІДПРИЄМСТВО ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Вступ. Підприємство в сучасній системі господарювання

Значення і особливості сільськогосподарського виробництва як основної ланки аграрного сектору економіки. Специфіка дії об'єктивних економічних законів у сільському господарстві.

Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України. Гарантування продовольчої безпеки держави. Ключові проблеми розвитку аграрного сектору економіки України. Принципи розвитку аграрного сектору. Конкурентоспроможність продукції сільського господарства та продовольства.

Підприємство як економічний суб'єкт господарювання. Поняття “підприємство як організаційно відокремлена та економічно самостійна ланка” виробничої сфери. Класифікація підприємств в аграрному секторі економіки України залежно від форм власності, належності капіталу, способу утворення, розмірів, ступеня підпорядкованості та їх характеристика. Законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють діяльність аграрних підприємств. Умови ефективної роботи підприємств у ринковій економіці. Економічна та соціальна роль підприємств.

Предмет, завдання та методи дослідження науки “Економіка сільського господарства”. Походження та значення терміну “економіка”. Економіка сільського господарства як галузь економічних наук. Зв'язок дисципліни з іншими дисциплінами навчального плану. Вимоги до економічних знань спеціалістів аграрної сфери, посилення ролі спеціалістів аграрного підприємства у підвищенні ефективної діяльності.

1.2. Сучасне ринкове середовище підприємства

Характеристика сучасної ринкової системи господарювання підприємств. Ринок як сфера товарообміну. Риси ринкової економіки. Основні пріоритети економічної політики ринкової економічної системи.

Суть АПК та його галузева структура. Міжгалузеві зв'язки в АПК. Кінцевий продукт та ефективність АПК.

Інфраструктура ринку та зовнішнє середовище підприємства. Елементи ринкової інфраструктури: організаційно-технічна, фінансово-кредитна, організаційно дослідна інфраструктура ринку. Шляхи подальшого розвитку інфраструктури АПК в сферах виробництва і аграрного ринку.

Зовнішнє середовище аграрних підприємств: споживачі Агро продовольчої сфери, посередники, постачальники, агросервісні та інші організації; економічне, природно-економічне, інформаційне, науково-технічне, політико-правове та соціально-культурне середовище.

Засади раціонального формування ефективного ринкового середовища.

Характеристика складових елементів моделі соціальної ринкової економіки. Виробничі та економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств.

1.3. Земельні ресурси аграрних підприємств та ефективність їх використання

Земельні ресурси як основа економічного потенціалу. Особливості землі як основного засобу виробництва і раціонального використання її в умовах ринку.

Земельний фонд України, склад і структура земельних угідь. Земельний кодекс України. Права на землю. Набуття і реалізація права на землю. Гарантії прав на землю.

Земельний кадастр і його складові частини. Нормативна грошова оцінка земель. Експертна грошова оцінка земельних ділянок.

Плата за землю. Земельна рента, оренда землі та орендна плата. Поняття ринку землі.

Показники рівня інтенсивності та економічної ефективності використання земельних угідь. Раціональне та ефективне використання землі в сільськогосподарському виробництві. Основні шляхи підвищення родючості ґрунтів і захист їх від ерозії. Охорона ґрунтів та екологізація сільськогосподарського виробництва. Досвід кращих господарств зони в ефективному використанні землі.

Практичне заняття 1-2

Визначення показників рівня інтенсивності та економічної ефективності використання землі, виявлення шляхів їх поліпшення.

1.4. Трудові ресурси та продуктивність праці в сільському господарстві

Поняття категорії “персонал підприємства”. Класифікація працівників аграрних підприємств.

Облікова чисельність працівників. Динаміка чисельності сільського населення та працівників в аграрному виробництві. Показники трудового потенціалу підприємств та методика їх визначення. Вплив працевзабезпеченості виробництва та якісного складу працівників на ефективність господарської діяльності. Сезонність виробництва на аграрних підприємствах: показники вимірювання, негативні наслідки та шляхи пом'якшення.

Ринок праці та особливості його функціонування в аграрному виробництві. Мотивація і оплата праці. Демографічні проблеми ринку праці України.

Зміст категорії “продуктивність праці”. Продуктивність праці та механізм забезпечення її реального зростання. Система показників продуктивності праці, їх класифікація та методика визначення. Динаміка продуктивності праці та тенденції зміни її рівня. Основні фактори підвищення продуктивності праці на аграрних підприємствах.

Практичне заняття 3

Визначення показників забезпеченості трудовими ресурсами та ефективність їх використання.

Визначення рівня продуктивності праці по господарству загалом, окремих галузях, видах продукції.

РОЗДІЛ 2. РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

2.1. Капітал підприємства. Виробничі фонди

Капітал і виробничі фонди. Загальна характеристика капіталу та виробничих фондів. Основний та оборотний капітал. Оцінювання, класифікація та структура основних фондів. Спрацювання, амортизація та відтворення основних фондів. Ефективність відтворення та використання основних фондів.

Нематеріальні ресурси та активи. Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства. Поняття та класифікація нематеріальних активів. Визначення та оцінювання нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів. Правовий захист і ефективність використання нематеріальних активів підприємства.

Оборотні фонди. Склад, структура та класифікація оборотних фондів. Визначення потреби в обігових коштах. Оцінювання ефективності використання обігових коштів. Основні напрями підвищення ефективності використання оборотних засобів на аграрних підприємствах.

Суть і значення довгострокових фінансових та капітальних інвестицій. Джерела надходження інвестицій. Економічна ефективність використання інвестицій. Оцінювання інвестиційних проектів. Шляхи підвищення економічної ефективності використання інвестицій.

Практичне заняття 4

Визначення показників забезпеченості, розміру, стану, руху та ефективності використання основних фондів.

Визначення показників ефективності використання оборотних фондів.

Визначення показників ефективності використання інвестицій та оцінювання рівня ризику реалізації інвестиційного проекту.

2.2. Науково-технічний прогрес та інноваційна діяльність підприємств

Науково-технічний прогрес – основа розвитку та інтенсифікації виробництва. Ресурсозберігаючий варіант інтенсифікації в аграрному виробництві. Впровадження інтенсивних технологій в рослинництво і тваринництво. Інтенсифікація і екологія.

Суть науково-технічного прогресу та основні його риси в ринковій економіці. Еволюційні й революційні форми науково-технічного прогресу. Вплив науково-технічного прогресу на досягнення сільськогосподарського

виробництва.

Загальна характеристика інноваційних процесів. Зміст категорій “інноваційні процеси”, “інновації”, “інноваційна діяльність”. Суть інноваційної діяльності аграрних підприємств, її складові. Фінансова підтримка інноваційної діяльності підприємств та джерела її фінансування.

Оцінювання ефективності нововведень і пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Визначення економічної ефективності окремих нововведень на аграрних підприємствах. Пріоритетні напрями інноваційного розвитку в сфері виробництва.

Практичне заняття 5

Визначення показників рівня, результату та економічної ефективності інтенсифікації господарства та його окремих галузей.

2.3. Матеріально-технічна база та виробнича потужність аграрного підприємства

Особливості та стан матеріально-технічної бази, основні шляхи її розвитку на аграрних підприємствах. Функціональна роль матеріально-речових елементів основних виробничих фондів та їх місце у формуванні енергетичних ресурсів. Розмір і структура енергоресурсів. Енергооснащеність виробництва і енергоозброєність праці.

Система машин і проблеми комплексної механізації і автоматизації виробництва. Використання енергозберігаючих технологій.

Тракторний парк та ефективність його використання. Ефективність використання комбайнового парку. Транспортні засоби та ефективність їх використання в аграрному виробництві. Основи раціональної організації аграрного сервісу. Економічні відносини між виробничою та обслуговуючою сферами агропромислового комплексу.

Виробнича потужність підприємства. Поняття, види і чинники формування виробничої потужності аграрного та Агро переробного підприємств. Методи визначення виробничої потужності та ефективність її використання.

Практичне заняття 6

Визначення показників використання енергетичних ресурсів, рівня механізації виробничих процесів підприємства. Визначення показників ефективності використання тракторів, комбайнів і вантажних автомобілів.

РОЗДІЛ 3. ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Продукція підприємства, її якість, стандартизація та сертифікація

Загальна характеристика продукції (послуг) аграрних підприємств, її класифікація й вимірники обсягу.

Поняття якості, характеристика її показників і значення для підвищення

конкуентоспроможності продукції.

Стандартизація продукції. Суть стандартизації та її значення для підвищення якості. Поняття стандарту на продукцію, характеристика її видів. Основні параметри чинних стандартів на основні види сільськогосподарської продукції. Система управління якістю за міжнародними стандартами ISO серії 9000.

Сертифікація продукції.

Семінарське заняття 1

3.2. Розширене відтворення в сільському господарстві

Поняття процесу відтворення в сільському господарстві. Просте і розширене відтворення. Особливості розширеного відтворення в сільському господарстві. Показники розширеного відтворення та методика їх визначення.

Валова продукція та її складові частини. Товарна продукція, її показники. Шляхи підвищення рівня товарності продукції.

Фонд відшкодування та валовий дохід. Фонд споживання та фонд нагромадження. Амортизаційний фонд. Темпи розширеного відтворення. Особливості формування ринків основних видів сільськогосподарської продукції і продовольства. Державна підтримка виробників аграрної продукції.

Семінарське заняття 2

3.3. Спеціалізація, концентрація та інтеграція в сільськогосподарському виробництві

Суть і фактори розміщення та спеціалізації аграрного виробництва. Форми спеціалізації і методика визначення виробничого напрямку аграрного підприємства.

Поняття про галузі та їх характеристика. Галузева структура аграрних підприємств. Типи спеціалізованих господарств. Економічна ефективність розміщення та спеціалізації аграрного виробництва. Основні зони спеціалізації сільського господарства.

Поняття про кооперування виробництва. Інтеграційні процеси в сільськогосподарському виробництві. Форми агропромислових формувань у сферах виробництва і переробки продукції та їх економічна ефективність. Регіональні агропромислові формування. Зарубіжний досвід агропромислової інтеграції та можливості його використання в Україні.

Поєднання великих і дрібних господарств в умовах багатуокладної економіки. Розвиток малого бізнесу.

Практичне заняття 7

Визначення виробничого напрямку аграрних підприємств, їх розміру та рівня спеціалізації. Визначення показників економічної ефективності

спеціалізації конкретного підприємства та його галузей.

3.4. Витрати підприємства. Собівартість продукції

Суть і склад витрат за всіма видами діяльності підприємств. Витрати, їх економічний зміст, класифікація та статті. Групування витрат за елементами відповідно до їх економічного змісту згідно з П(С)БО 16. Відмінності в співвідношенні статей витрат у різних галузях господарства.

Суть собівартості продукції та характеристика її видів. Рівень і структура собівартості основних видів продукції сільського господарства.

Методи визначення собівартості продукції аграрних підприємств: прямого віднесення витрат на продукцію, виключення із загальної суми витрат вартості побічної продукції, пропорційний, коефіцієнтний, комбінований тощо. Основні фактори, що визначають собівартість продукції рослинництва і тваринництва.

Специфіка формування собівартості виробленої та реалізованої продукції. Резерви зниження рівня собівартості готової продукції.

Практичне заняття 8

Визначення структури собівартості окремих видів продукції рослинництва і тваринництва та оцінювання її динаміки. Обчислення собівартості основних видів продукції рослинництва, тваринництва, допоміжних і промислових виробництв.

РОЗДІЛ 4. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

4.1. Ціноутворення в системі АПК. Система оподаткування

Ціна в ринковій економіці, її поняття та функції. Ціноутворення, основні методи та етапи встановлення цін. Принципи ціноутворення. Трансфертне ціноутворення. Види цін.

Паритет цін і механізм його забезпечення в ринковій економіці. Основні напрями забезпечення паритету цін між промисловістю та сільським господарством. Система державної підтримки цін і доходів сільськогосподарського товаровиробника. Особливості формування світових цін та їх види. Диференціація цін на світовому ринку.

Порядок визначення звичайної ціни під час здійснення господарських операцій та випадки їх застосування згідно з Податковим кодексом України.

Система оподаткування в Україні. Основні види оподаткування юридичних осіб.

Практичне заняття 9

Визначення середньої реалізаційної ціни на сільськогосподарську продукцію. Розрахунок оптових і роздрібних цін на продукцію у різних галузях.

4.2. Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності підприємства

Загальна характеристика фінансової діяльності підприємства. Сутність і завдання фінансової діяльності підприємства. Фінансові ресурси підприємства та джерела їх формування. Напрями використання фінансових ресурсів підприємства.

Рівень прибутковості на аграрних підприємствах та основні чинники зростання прибутковості підприємства. Оцінювання ринкової позиції підприємства за показниками прибутковості.

Поняття ефективності виробництва та її види. Поняття ефекту. Критерії економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Показники економічної ефективності та методика її визначення. Методика визначення ефективності різних заходів у сільському господарстві.

Рівень рентабельності аграрного виробництва. Визначення показників рівня рентабельності та норми прибутку. Сучасний рівень рентабельності підприємств.

Оцінювання фінансової активності, фінансової стійкості та платоспроможності підприємств.

Аналіз безбитковості виробництва та продаж. Поняття норм безбитковості та методика її визначення. Фактори, що впливають на норму безбитковості.

Банкрутство як економічне явище. Визначення ймовірності банкрутства. Ліквідація збанкрутілих підприємств. Санація суб'єктів господарювання.

Практичне заняття 10

Визначення показників економічної ефективності виробництва за підприємством та окремих видів продукції рослинництва і тваринництва.

Визначення економічної ефективності окремих технологічних заходів, застосування нової техніки і технології.

4.3. Антикризова діяльність підприємства

Загальні поняття про кризу і кризові явища. Суть і причини виникнення криз. Види економічних криз.

Організаційно-економічні передумови антикризового управління. Розвиток організації і необхідність антикризового управління. Мета і завдання антикризового управління. Фактори і принципи антикризового управління. Процеси антикризового управління. Поняття стійкості підприємства.

Організація робіт з виходу підприємства з кризи. Створення антикризової команди (робочої групи) і вироблення дій. Аналіз і прогнозування кризової ситуації. Основні напрями діяльності антикризової команди. Система прийняття рішень в умовах кризи. Забезпечення та реалізація антикризових заходів. Санація підприємства. Основні положення і механізми реалізації підприємства. Економічна безпека підприємства.

4.4. Економіка основних галузей сільського господарства

Економіка і соціальне значення збільшення обсягів виробництва продукції в ринкових умовах та створення продовольчих товарів України.

Економіка виробництва зерна, технічних культур, картоплі та овочів, плодів, ягід і винограду.

Економіка виробництва кормів.

Економіка тваринництва.

Характеристика кожної галузі: значення, її сучасний рівень, розміщення на території України, ефективність виробництва (урожайність, собівартість, продуктивність праці, рентабельність тощо).

Ефективність впровадження інтенсивних технологій. Суть, ефективність і соціальне значення поєднання виробництва та переробки продукції на аграрних підприємствах.

Семінарське заняття 3-5

Визначення показників економічної ефективності та рівня рентабельності окремих видів продукції рослинництва, тваринництва та переробки продукції.

6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових розділів і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекції	практичні	семінарські	самост. робота
Розділ 1. Підприємство як суб'єкт господарювання					
Тема 1.1. Вступ. Підприємство в сучасній системі господарювання	6	4	-	-	2
Тема 1.2. Сучасне ринкове середовище підприємства	6	2	-	-	4
Тема 1.3. Земельні ресурси аграрних підприємств та ефективність їх використання	12	4	4	-	4
Тема 1.4. Трудові ресурси та продуктивність праці в сільському господарстві	8	4	2	-	2
Разом за розділом 1	32	14	6	-	12
Розділ 2. Ресурси підприємства та їх використання					
Тема 2.1. Капітал підприємства. Виробничі фонди	8	2	2	-	4
Тема 2.2. Науково-технічний прогрес та інноваційна діяльність підприємств	8	2	2	-	4
Тема 2.3. Матеріально-технічна база та виробнича потужність аграрного підприємства	10	4	2	-	4
Разом за розділом 2	26	8	6	-	12
Розділ 3. Діяльність підприємства					
Тема 3.1. Продукція підприємства, її якість, стандартизація та сертифікація	6	2	-	2	2
Тема 3.2. Розширене відтворення в сільському господарстві	6	2	-	2	2
Тема 3.3. Спеціалізація, концентрація та інтеграція в сільськогосподарському	8	4	2	-	2

виробництві					
Тема 3.4. Витрати підприємства. Собівартість продукції	8	4	2	-	2
Разом за розділом 3	28	12	4	4	8
Розділ 4. Результати та ефективність діяльності підприємства					
Тема 4.1. Ціноутворення в системі АПК. Система оподаткування	10	4	2	-	4
Тема 4.2. Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності підприємства	8	4	2	-	2
Тема 4.3. Антикризова діяльність підприємства	6	4	-	-	2
Тема 4.4. Економіка основних галузей сільського господарства	10	4	-	6	-
Разом за розділом 4	34	16	4	6	8
Всього годин	120	50	20	10	40

7. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

7. 1. ЛЕКЦІЇ

Тема і зміст лекції	К-ть годин
Розділ 1. Підприємство як суб'єкт господарювання	
<p>Тема 1.1. Вступ. Підприємство в сучасній системі господарювання</p> <p>1. Значення і особливості сільськогосподарського виробництва як основної ланки аграрного сектору економіки.</p> <p>2. Предмет, завдання та методи дослідження науки “Економіка сільського господарства”. Походження та значення терміну “економіка”. Економіка сільського господарства як галузь економічних наук. Зв'язок дисципліни з іншими дисциплінами навчального плану. Вимоги до економічних знань спеціалістів аграрної сфери, посилення ролі спеціалістів аграрного підприємства у підвищенні ефективної діяльності</p> <p>3. Підприємство як економічний суб'єкт господарювання. Поняття «підприємство як організаційно відокремлена та економічно самостійна ланка» виробничої сфери.</p> <p>4. Класифікація підприємств в аграрному секторі економіки України</p>	4

<p>Тема 1.2. Сучасне ринкове середовище підприємства</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика сучасної ринкової системи господарювання підприємств. 2. Суть АПК та його галузева структура. Міжгалузеві зв'язки в АПК. Кінцевий продукт та ефективність АПК. 3. Інфраструктура ринку та зовнішнє середовище підприємства. 	2
<p>Тема 1.3. Земельні ресурси аграрних підприємств та ефективність їх використання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Земельні ресурси як основа економічного потенціалу. Особливості землі як основного засобу виробництва і раціонального використання її в умовах ринку. 2. Земельний фонд України, склад і структура земельних угідь. 3. Земельний кадастр і його складові частини. Нормативна грошова оцінка земель. Експертна грошова оцінка земельних ділянок. 4. Показники рівня інтенсивності та економічної ефективності використання земельних угідь. 	4
<p>Тема 1.4. Трудові ресурси та продуктивність праці в сільському господарстві</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття категорії «персонал підприємства». Класифікація працівників аграрних підприємств. 2. Показники трудового потенціалу підприємств та методика їх визначення. 3. Зміст категорії «продуктивність праці». Продуктивність праці та механізм забезпечення її реального зростання. 4. Система показників продуктивності праці, їх класифікація та методика визначення. 	4
Разом за змістовим розділом 1	14
Розділ 2. Ресурси підприємства та їх використання	
<p>Тема 2.1. Капітал підприємства. Виробничі фонди</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Капітал і виробничі фонди. Загальна характеристика капіталу та виробничих фондів. Основний та оборотний капітал. 2. Оцінювання, класифікація та структура основних фондів. Спрацювання, амортизація та відтворення основних фондів. 3. Поняття та класифікація нематеріальних активів. Визначення та оцінювання нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів. 4. Оборотні фонди. Склад, структура та класифікація оборотних фондів. 	2
<p>Тема 2.2. Науково-технічний прогрес та інноваційна діяльність підприємств</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суть науково-технічного прогресу та основні його риси в ринковій економіці. Ресурсозберігаючий варіант інтенсифікації 	2

<p>в аграрному виробництві.</p> <p>2. Впровадження інтенсивних технологій в рослинництво і тваринництво. Інтенсифікація і екологія.</p> <p>3. Суть інноваційної діяльності аграрних підприємств, її складові.</p> <p>4. Визначення економічної ефективності окремих нововведень на аграрних підприємствах.</p>	
<p>Тема 2.3. Матеріально-технічна база та виробнича потужність аграрного підприємства</p> <p>1. Особливості та стан матеріально-технічної бази, основні шляхи її розвитку на аграрних підприємствах.</p> <p>2. Розмір і структура енергоресурсів. Енергооснащеність виробництва і енергоозброєність праці.</p> <p>3. Система машин і проблеми комплексної механізації і автоматизації виробництва.</p> <p>4. Виробнича потужність підприємства.</p>	4
Разом за змістовим розділом 2	8
Розділ 3. Діяльність підприємства	
<p>Тема 3.1. Продукція підприємства, її якість, стандартизація та сертифікація</p> <p>1. Загальна характеристика продукції (послуг) аграрних підприємств, її класифікація й вимірники обсягу.</p> <p>2. Поняття якості, характеристика її показників і значення для підвищення конкурентоспроможності продукції.</p> <p>3. Стандартизація продукції. Суть стандартизації та її значення для підвищення якості. Система управління якістю за міжнародними стандартами ISO серії 9001.</p>	2
<p>Тема 3.2. Розширене відтворення в сільському господарстві</p> <p>1. Поняття процесу відтворення в сільському господарстві. Просте і розширене відтворення.</p> <p>2. Валова продукція та її складові частини.</p> <p>3. Товарна продукція, її показники. Шляхи підвищення рівня товарності продукції.</p> <p>4. Фонд відшкодування та валовий дохід</p> <p>5. Фонд споживання та фонд нагромадження</p>	2
<p>Тема 3.3. Спеціалізація, концентрація та інтеграція в сільськогосподарському виробництві</p> <p>1. Суть і фактори розміщення та спеціалізації аграрного виробництва.</p> <p>2. Форми спеціалізації і методика визначення виробничого напрямку аграрного підприємства.</p> <p>3. Поняття про галузі та їх характеристика. Галузева структура аграрних підприємств.</p>	4

4. Типи спеціалізованих господарств.	
Тема 3.4. Витрати підприємства. Собівартість продукції 1. Суть і склад витрат за всіма видами діяльності підприємств. 2. Витрати, їх економічний зміст, класифікація та статті. 3. Суть собівартості продукції та характеристика її видів. 4. Методи визначення собівартості продукції аграрних підприємств	4
Разом за змістовим розділом 3	12
Розділ 4. Результати та ефективність діяльності підприємства	
Тема 4.1. Ціноутворення в системі АПК. Система оподаткування 1. Ціна в ринковій економіці, її поняття та функції. Ціноутворення, основні методи та етапи встановлення цін. Принципи ціноутворення. 2. Види та етапи встановлення цін. Принципи ціноутворення. Види цін. 3. Система державної підтримки цін і доходів сільськогосподарського товаровиробника 4. Система оподаткування в Україні	4
Тема 4.2. Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності підприємства 1. Загальна характеристика фінансової діяльності підприємства. Сутність і завдання фінансової діяльності підприємства. 2. Поняття ефективності виробництва та її види. Поняття ефекту. 3. Критерії економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. 4. Показники економічної ефективності та методика її визначення.	4
Тема 4.3. Антикризова діяльність підприємства 1. Загальні поняття про кризу і кризові явища. Суть і причини виникнення криз. Види економічних криз. 2. Організаційно-економічні передумови антикризового управління. Розвиток організації і необхідність антикризового управління. Мета і завдання антикризового управління. Фактори і принципи антикризового управління. Процеси антикризового управління. Поняття стійкості підприємства.	4
Тема 4.4. Економіка основних галузей сільського господарства 1. Економіка і соціальне значення збільшення обсягів виробництва продукції в ринкових умовах та створення	4

продовольчих товарів України. 2. Економіка виробництва зерна, технічних культур, картоплі і овочів 3. Економіка виробництва кормів 4. Економіка тваринництва	
Разом за змістовим розділом 4	16
Всього	50

7. 2. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

№ п/п	Назви тем	Кількість годин
Розділ 1. Підприємство як суб'єкт господарювання		
1-2	Визначення показників рівня інтенсивності та економічної ефективності використання землі, виявлення шляхів їх поліпшення.	4
3	Визначення показників забезпеченості трудовими ресурсами та ефективність їх використання. Визначення рівня продуктивності праці по господарству загалом, окремих галузях, видах продукції.	2
Разом за змістовим розділом 1		6
Розділ 2. Ресурси підприємства та їх використання		
4	Визначення показників забезпеченості, розміру, стану, руху та ефективності використання основних фондів. Визначення показників ефективності використання оборотних фондів. Визначення показників ефективності використання інвестицій та оцінювання рівня ризику реалізації інвестиційного проекту.	2
5	Визначення показників рівня, результату та економічної ефективності інтенсифікації господарства та його окремих галузей.	2
6	Визначення показників використання енергетичних ресурсів, рівня механізації виробничих процесів підприємства. Визначення показників ефективності використання тракторів, комбайнів і вантажних автомобілів.	2
Разом за змістовим розділом 2		6
Розділ 3. Діяльність підприємства		
7	Визначення виробничого напрямку аграрних підприємств, їх розміру та рівня спеціалізації. Визначення показників	2

	економічної ефективності спеціалізації конкретного підприємства та його галузей.	
8	Визначення структури собівартості окремих видів продукції рослинництва і тваринництва та оцінювання її динаміки. Обчислення собівартості основних видів продукції рослинництва, тваринництва, допоміжних і промислових виробництв.	2
Разом за змістовим розділом 3		4
Розділ 4. Результати та ефективність діяльності підприємства		
9	Визначення середньої реалізаційної ціни на сільськогосподарську продукцію. Розрахунок оптових і роздрібних цін на продукцію у різних галузях.	2
10	Визначення показників ефективності виробництва за підприємством та окремих видів продукції рослинництва і тваринництва. Визначення економічної ефективності окремих технологічних заходів, застосування нової техніки і технології.	2
Разом за змістовим розділом 4		4
Всього		20

7. 3. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

№ п/п	Назви тем	Кількість годин
1	Продукція підприємства, її якість, стандартизація та сертифікація	2
2	Розширене відтворення в сільському господарстві	2
3-5	Економіка основних галузей сільського господарства	6
Всього		10

7. 4. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ п/п	Назви тем	Кількість годин
1.	Тема 1.1. Вступ. Підприємство в сучасній системі господарювання 1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України. Гарантування продовольчої безпеки держави. Ключові проблеми розвитку аграрного сектору економіки України.	2

	2. Принципи розвитку аграрного сектору.	
1.	<p>Тема 1.2. Сучасне ринкове середовище підприємства</p> <p>1. Зовнішнє середовище аграрних підприємств: споживачі Агро продовольчої сфери, посередники, постачальники, агросервісні та інші організації; економічне, природно-економічне, інформаційне, науково-технічне, політико-правове та соціально-культурне середовище.</p> <p>2. Засади раціонального формування ефективного ринкового середовища.</p>	4
2.	<p>Тема 1.3. Земельні ресурси аграрних підприємств та ефективність їх використання</p> <p>1. Основні шляхи підвищення родючості ґрунтів і захист їх від ерозії. Охорона ґрунтів та екологізація сільськогосподарського виробництва. Досвід кращих господарств зони в ефективному використанні землі.</p> <p>2. Плата за землю. Земельна рента, оренда землі та орендна плата.</p>	4
3.	<p>Тема 1.4. Трудові ресурси та продуктивність праці в сільському господарстві</p> <p>1. Ринок праці та особливості його функціонування в аграрному виробництві. Мотивація і оплата праці. Демографічні проблеми ринку праці України.</p>	2
4.	<p>Тема 2.1. Капітал підприємства. Виробничі фонди</p> <p>1. Суть і значення довгострокових фінансових та капітальних інвестицій. Джерела надходження інвестицій. Економічна ефективність використання інвестицій.</p> <p>2. Оцінювання інвестиційних проєктів. Шляхи підвищення економічної ефективності використання інвестицій.</p>	4
5.	<p>Тема 2.2. Науково-технічний прогрес та інноваційна діяльність підприємств</p> <p>1. Фінансова підтримка інноваційної діяльності підприємств та джерела її фінансування.</p> <p>2. Оцінювання ефективності нововведень і пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Визначення економічної ефективності окремих нововведень на аграрних підприємствах. Пріоритетні напрями інноваційного розвитку в сфері виробництва.</p>	4

6.	<p>Тема 2.3. Матеріально-технічна база та виробнича потужність аграрного підприємства</p> <p>1. Тракторний парк та ефективність його використання. Ефективність використання комбайнового парку. Транспортні засоби та ефективність їх використання в аграрному виробництві.</p> <p>2. Основи раціональної організації аграрного сервісу. Економічні відносини між виробничою та обслуговуючою сферами агропромислового комплексу.</p>	4
7.	<p>Тема 3.1. Продукція підприємства, її якість, стандартизація та сертифікація</p> <p>1. Сертифікація продукції.</p>	2
8.	<p>Тема 3.2. Розширене відтворення в сільському господарстві</p> <p>1. Особливості формування ринків основних видів сільськогосподарської продукції і продовольства. Державна підтримка виробників аграрної продукції.</p>	2
9.	<p>Тема 3.3. Спеціалізація, концентрація та інтеграція в сільськогосподарському виробництві</p> <p>1. Зарубіжний досвід агропромислової інтеграції та можливості його використання в Україні.</p>	2
10.	<p>Тема 3.4. Витрати підприємства. Собівартість продукції</p> <p>1. Специфіка формування собівартості виробленої та реалізованої продукції. Резерви зниження рівня собівартості готової продукції.</p>	2
11.	<p>Тема 4.1. Ціноутворення в системі АПК. Система оподаткування</p> <p>1. Система державної підтримки цін і доходів сільськогосподарського товаровиробника.</p> <p>2. Особливості формування світових цін та їх види. Диференціація цін на світовому ринку.</p>	4
12.	<p>Тема 4.2. Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності підприємства</p> <p>1. Оцінювання фінансової активності, фінансової стійкості та платоспроможності підприємств.</p> <p>2. Банкрутство як економічне явище. Визначення ймовірності банкрутства. Ліквідація збанкрутілих підприємств. Санація суб'єктів господарювання.</p>	2

13	Тема 4.3. Антикризова діяльність підприємства 1. Мета і місце маркетингу в антикризовому управлінні. Зовнішнє середовище в антикризовому маркетингу. Процес виведення на ринок товару-новинки в період кризи. 2. Організація робіт з виходу підприємства з кризи. Санація підприємства. Економічна безпека підприємства.	2
Всього		40

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час вивчення дисципліни «Економіка сільського господарства» у навчальному процесі застосовуються такі методи навчання: розповідь, бесіда, лекція, пояснення, демонстрація, ілюстрація, самостійне виконання практичних завдань, розв'язування задач.

Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, роздатковий матеріал, дискусійні обговорення проблемних питань.

Практичні заняття проводяться, використовуючи теоретичний матеріал, приймаються рішення щодо застосування того чи іншого елемента з урахуванням даних.

Також використовується виконання індивідуальних та групових завдань, проведення ділових ігор.

9. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль рівня знань та умінь студентів здійснюється у формі опитування, виконання тестів, дискусійних обговорень. Контрольні завдання за змістовними розділами включають тестові питання.

Кількість отриманих оцінок з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам у журнал академічної групи.

Підсумковий контроль знань студентів відбувається на диференційованому заліку. Оцінка оприлюднюється до початку екзаменаційної сесії.

10. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Система оцінювання результатів навчання здобувачів освіти включає оцінювання під час поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль охоплює оцінювання наступних результатів: відповіді (виступи) на аудиторних заняттях; результати виконання практичних робіт; результати виконання та захисту семінарських завдань та завдань самостійної роботи здобувача; у разі змішаної (дистанційної) форми навчання – відповіді під

час занять у дистанційному режимі (на форумах, у чатах, через Zoom, Google Meet, тощо). Також засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

Результат поточного контролю навчальної діяльності здобувачів визначається як середнє арифметичне значення за всіма складовими поточного контролю.

Підсумковий контроль: диференційований залік

Поточний контроль успішності здобувачів освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою - «2» незадовільний рівень, «3» задовільний рівень, «4» добрий рівень, «5» відмінний рівень.

11. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний і підсумковий контроль успішності здобувачів фахової передвищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас студент має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас студент демонструє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робить самостійні висновки, на основі яких прогнозує можливий розвиток подій і процесів та здатний докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому студент не виявив уміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо впевнено орієнтується в навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менше ніж 60 % завдань. При цьому студент не вміє аналізувати явища, факти, події, не спроможний робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

12. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Наочні засоби:

1. Слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint.
2. Інформаційні стенди.
3. Нормативно-технічна документація.

Технічні засоби:

1. Ноутбук.
2. Телевізори в навчальних аудиторіях.
3. Комп'ютерний клас для проведення підсумкового тестового контролю знань студентів.

13. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Земельний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, (зі змінами і доповненнями). [№ 4625-IX від 08.10.2025](#)
2. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» // Відомості Верховної Ради України. – 2020, № 52, ст. 497-Із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 4619-IX від 08.10.2025](#)
3. Закон України «Про фермерське господарство» від 19.07.2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – С. 363. (зі змінами і доповненнями) [№ 4619-IX від 08.10.2025](#)
4. Закон України «Про оренду землі» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 46–47 (зі змінами і доповненнями) [№ 4510-IX від 19.06.2025](#)
5. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06.2012 (зі змінами і доповненнями). [№ 4196-IX від 09.01.2025](#)
6. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13–14, № 15–16, № 17 (зі змінами і доповненнями). [№ 5-р\(II\)/2025 від 26.11.2025](#)
7. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств : наказ Мінагрополітики від 18 травня 2001 року № 132 (зі змінами і доповненнями). N 589 ([v0589555-05](#)) від 31.10.2005
8. Економіка аграрного підприємства: навчальний посібник / О. М. Петрига, Т. І. Яворська, Ю. О. Прус; за ред. О. М. Петриги, Т. І. Яворської. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2016. – 498 с.
9. Економіка сільського господарства: Навчальний посібник / С. М. Рогач, Н. М. Суліма, Т. А. Гуцул, Л. В. Ярема. – Київ: ЦП "Компринт", 2018. – 517 с.
10. Рижмань Д.І., Криворучко І.М., Вінничук Г.Я. Економіка підприємства : навч. посіб. – Київ : Аграрна освіта, 2011. – 531 с.
11. Герасимчук В.Г. Економіка та організація виробництва : підручник. – Київ : Знання, 2007. – 678 с.
12. Ковальчук І.В. Економіка підприємства : навч. посіб. / І.В. Ковальчук. – Київ : Знання, 2008. – С. 248–272.
13. Кулішов В.В. Економіка підприємства : теорія і практика : навч. посіб. – 2-ге

видання, перероблене і доповнене. – Львів : “Магнолія плюс”, 2006. – 211 с.

Додаткова література

1. Харів П.С. Економіка підприємства. Збірник задач і тестів : навч. посіб. – 2-ге вид., стер. – Київ : Знання, 2006. – 301 с.
2. Шваб Л.І. Економіка підприємства : навч. посіб. – 2-ге вид. – Київ : Каравела, 2007. – 584 с.
3. Вовк В.М. Інвестиції та їхні оптимізаційні моделі : навч. посіб. / В.М. Вовк, І.М. Паславська. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – 286 с.
4. Збарський В.К., Мацибора В.І. та ін. Методичні вказівки для самостійного вивчення курсу “Економіка підприємства”. – Київ : НУБіП України, 2009. – 35 с.
5. Карпінський Б.А. Інвестиції : термінологічний словник / Б.А. Карпінський, Т.Б. Шира. – Київ : Професіонал, 2009. – 464 с.
6. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства : навч. посіб. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 356 с.
7. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н.М. Бондар, В.Є. Воротін, О.А. Гаєвський та ін.; за заг. ред. А.В. Калини. – Київ : МАУП, 2006. – 352 с.
8. Економіка підприємства : навч. посіб. / За ред. П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка. – Київ: Ельга-Н, КНТ, 2007. – 780 с.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України <https://www.rada.gov.ua/>
2. Український агропортал <https://agroportal.ua/>
3. Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/>
4. Перший український агропортал <https://www.1agro.com.ua/>
5. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України <https://me.gov.ua/>
6. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Державна фіскальна служба України <http://sfs.gov.ua/>
8. Рахункова палата України <https://rp.gov.ua>
9. Державна служба з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів <http://www.consumer.gov.ua>